

МИХАИЛ ПОПОВИЧ И МЯСТОТО МУ В БЪЛГАРСКОТО КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНО ВЪЗРАЖДАНЕ

Иван Лалев

Краят на XVIII и началото на XIX в. са време на съществени изменения в социално-икономическата, политическа и културна структура на българското общество.

В тази сложна обстановка значителна част от новоформиращата се българска буржоазия по силата на конкретно сложилите се исторически обстоятелства намира благодатна почва и простор за развитие в земите на север от р. Дунав и в Русия. Макар и при нови условия преобладаващата ѝ част проявява политическа зрялост, запазва чисто българското национално съзнание, не прекъсва връзките си с родната и заработва с похвални усилия за добруването на своя народ.

Около 30-те години на миналия век в средата на българската емигрантска общност във Влашко попада и ловчалията Михаил Попович.

Не е благосклонна историческата наука към името и делото на този наш голям радетел за културно-просветно и църковно национално възраждане. По непонятни причини то е убягнало от погледите на огромния авторски колектив, издал през периода 1929-1938 г. седем тома на краеведческото изследване "Ловеч и Ловешко"¹. Името му не се споменава и в издадената от Ел. Сюпюр книга за българската интелигенция в Румъния през XIX в.² Кратки сведения, от които трудно може да се добие цялостна представа за Попович има в издадения под редакцията на Г. Димов, Н. Трайков и В. Трайков "Архив на Г. С. Раковски"³ и в монографията на Н. Жечев, посветена на българската общност в един от най-силните и важни центрове - Браила.⁴

Михаил Попович е роден в Ловеч около 1790 г. в семейството на преселилия се от Троянско потомък на попски род Пенчо Попович. Неоснователно и исторически недоказано румънският историк Траян Йонеску-Нишков смята, че Михаил Попович е роден във Видин.⁵ Първоначална грамотност добива в местното килийно училище, тогава метох на Гложенския манастир "Св. Георги", след което завършва и гръцко училище. Има брат Христо, имотен търговец, манифактурист (кафтанджия), баща на революционера Михаил Радославов и бъдещия министър-председател в буржоазна България Васил Радославов.

Установява се в Букурещ след края на поредната Руско-турска война от 1828-1829 г.

Съществено влияние при формирането на патриотичната и просветно-демократична идеология на Попович по това време оказват книгите на големия украински историк и славяновед Юрий Венелин и преди всичко идеите залегнали в тях.

Поддръжник на ширещата се по това време във Влашко концепция за освобождението на България чрез просвета, от средата на 40-те години Попович започва енергична културно-просветна дейност. Влязъл в кръга на най-видните представители на нашето възраждане той с безукорна всеотдайност "със словом, дело и иж-